

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 18 december 2018

Mål nr

T 462-18

PARTER

Klagande

GJGR

Ombud: Advokat SW och jur.kand. AF

Motpart

Scandinavian Fishmania AB, 556658-4396

Gelbgjutarevägen 2

171 48 Solna

Ombud: Jur.kand. CK

SAKEN

Medansvar enligt aktiebolagslagen

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts dom 2017-12-22 i mål T 10680-16

DOMSLUT

Högsta domstolen förklarar att den medansvarsperiod enligt 25 kap. 18 § aktiebolagslagen (2005:551) som började löpa för JR den 1 mars 2012 inte avslutades genom beslutet den 12 mars 2012 att bevilja företagsrekonstruktion för BeOutdoors Nordic AB.

Högsta domstolen meddelar inte prövningstillstånd rörande målet i övrigt. Hovrättens domslut står därmed fast.

JR ska ersätta Scandinavian Fishmania AB för rättegångskostnad i Högsta domstolen med 20 000 kr, avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN M.M.

JR har yrkat att Högsta domstolen ogillar Scandinavian Fishmania AB:s (Scandinavian) talan, befriar honom från skyldigheten att ersätta Scandinavian för rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten samt förpliktar Scandinavian att ersätta honom för hans rättegångskostnader där. I andra hand har han yrkat att Högsta domstolen sätter ned hans skyldighet att ersätta Scandinavian för rättegångskostnader.

Scandinavian har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

Högsta domstolen har meddelat det prövningstillstånd som framgår av punkten 7. Frågan om prövningstillstånd rörande målet i övrigt har förklarats vilande.

DOMSKÄL

Bakgrund

1. JR var styrelseledamot i BeOutdoors Nordic AB (BeOutdoors). Bolaget beviljades företagsrekonstruktion den 12 mars 2012. Rekonstruktionen pågick till den 13 mars 2013. I april 2013 försattes BeOutdoors i konkurs.
2. Genom tredsdom den 23 april 2012 förpliktades BeOutdoors att till Scandinavian betala ett visst kapitalbelopp jämte ränta samt ersätta Scandinavian för rättegångskostnader.
3. I januari 2015 ansökte Scandinavian om stämning mot JR och yrkade ersättning för de rättegångskostnader som BeOutdoors genom tredsdomen hade ålagts att betala.
4. Grunden för Scandinavians talan var sammanfattningsvis att JR, i egenskap av styrelseledamot i BeOutdoors, inte hade fullgjort sina skyldigheter enligt 25 kap. 13 § aktieföretagslagen och att han därför enligt 18 § var solidariskt betalningsansvarig för bolagets uppkommande förpliktelser när tredsdomen meddelades.
5. JR bestred käromålet och gjorde gällande att han inte var personligt betalningsansvarig för Scandinavians fordran, eftersom – såvitt nu är av intresse – BeOutdoors hade beviljats företagsrekonstruktion innan Scandinavians fordran uppkommit.
6. Tingsrätten och hovrätten har funnit att en medansvarsperiod enligt 25 kap. 18 § aktieföretagslagen började löpa för JR den 1 mars 2012. Frågan om medansvarsperioden har upphört genom att BeOutdoors beviljats företagsrekonstruktion har av domstolarna besvarats nekande.

Prejudikatfrågan

7. Högsta domstolen har, med utgångspunkt i domstolarnas bedömning att en medansvarsperiod började löpa för JR den 1 mars 2012, meddelat prövningstillstånd i frågan om medansvarsperioden har avslutats genom beslutet den 12 mars 2012 att bevilja BeOutdoors företagsrekonstruktion.

Den rättsliga regleringen

De aktiebolagsrättsliga kapitalbristreglerna

8. Bestämmelser om de skyldigheter som styrelsen i ett aktiebolag har vid misstanke om kapitalbrist i bolaget finns i 25 kap. 13–17 §§ aktiebolagslagen.

9. Kapitalbristreglerna utgör ett led i aktiebolagslagens skydd för det egna kapitalet. Bestämmelsernas syfte är att se till att aktieägarna i aktiebolag med alltför låg konsolideringsgrad utan dröjsmål antingen vidtar åtgärder för att stärka bolagets ställning eller inleder en ordnad avveckling av bolaget. Detta är ägnat att skydda bolagets borgenärer mot att bolagets hela kapital konsumeras innan avvecklingen av bolaget inleds. (Se prop. 2000/01:150 s. 34 f.)

Styrelseledamöternas ansvar

10. Om styrelsen underlåter att följa det handlingsmönster som föreskrivs i 25 kap. 13–17 §§ aktiebolagslagen, kan det leda till personligt betalningsansvar för ledamöterna. De får då svara solidariskt för de förpliktelser som uppkommer för bolaget under den tid som underlåtenheten består, en s.k. medansvarsperiod (se 18 §).

11. Det personliga betalningsansvaret för styrelseledamöterna är avsett att utgöra ett påtryckningsmedel för att få styrelsen att följa det handlingsmönster som lagen föreskriver för underkapitaliserade bolag (se prop. 2000/01:150 s. 43).

Medansvarsperiodens slut

12. En medansvarsperiod kan avslutas vid rättelsetidpunkten, om styrelsen vidtar de åtgärder enligt lagens handlingsmönster som den tidigare har underlåtit. Detta följer av 25 kap. 18 § första stycket aktiebolagslagen.

13. Därutöver avslutas en medansvarsperiod i de fall som uttryckligen anges i 25 kap. 20 §, nämligen vid ansökan eller beslut om likvidation, eller om det på bolagsstämman läggs fram en revisorsgranskad kontrollbalansräkning som visar att bolagets eget kapital uppgår till det registrerade aktiekapitalet.

14. Av Högsta domstolens praxis följer att även omständigheter som inte anges i lagen kan medföra att en medansvarsperiod avslutas.

15. I rättsfallet ”Trollhotellen” NJA 2012 s. 858 har en reviderad årsredovisning, som utvisar full täckning av det registrerade aktiekapitalet, vid tillämpning av kapitalbristreglerna likställts med en föreskriven kontrollbalansräkning. För en kontrollbalansräkning gäller i princip samma redovisningsprinciper som för en årsredovisning, vilka innebär att en årsredovisning aldrig kan visa ett högre eget kapital än en kontrollbalansräkning. Medansvarsperioden är därmed avslutad genom att bolagsstämman fastställer årsredovisningen.

16. Dessutom avslutas en medansvarsperiod om aktiebolaget försätts i konkurs. Ett konkursbeslut medför i lika hög grad som ett beslut om likvidation att det handlingsmönster som föreskrivs i 25 kap. 13–17 §§ förlorar sin praktiska betydelse. De intressen som har motiverat regleringen tillgodoses genom konkursförfarandet. (Se ”Konkursbolagets skulder” NJA 2018 s. 602 p. 20–25.)

Förhållandena vid företagsrekonstruktion

17. En näringsidkare som har betalningssvårigheter kan efter beslut av domstol få till stånd ett särskilt förfarande för att rekonstruera sin verksamhet (se 1 kap. 1 § och 2 kap. 6 § lagen, 1996:764, om företagsrekonstruktion).

18. Syftet med lagen om företagsrekonstruktion är att sådana företag i kris som bedöms ha utsikter till en fortsatt lönsam verksamhet ska kunna rekonstrueras, både vad gäller verksamheten i sak och finansiellt. En företagsrekonstruktion kan alltså syfta både till en förbättring av verksamhetens resultat och till en uppgörelse med borgenärerna. (Se prop. 1995/96:5 s. 1 och 54.)

19. En företagsrekonstruktion är enligt lagen tydligt inriktad på att tillgodose gäldenärens intresse av att verksamheten kan fortsätta. Gäldenären är i princip skyddad mot exekutiva åtgärder från borgenärernas sida under rekonstruktionen, bl.a. i form av ett temporärt konkurshinder. Grundtanken är att företagsrekonstruktion ska utgöra ett alternativ till konkurs. (Se 2 kap. 19 § lagen om företagsrekonstruktion och 2 kap. 10 a § konkurslagen samt a. prop. s. 1 och 75.)

20. Ett beslut om företagsrekonstruktion innebär inte heller någon formell inskränkning i gäldenärens rådighet över sin egendom. Under rekonstruktionen har gäldenären visserligen en upplysningsplikt och en lydnadsplikt gentemot rekonstruktören, och vissa åtgärder förutsätter rekonstruktörens samtycke. Men om åtgärderna vidtas utan samtycke inverkar det inte på rättshandlingens giltighet. I vissa fall kan dock ett illojalt förfarande från gäldenärens sida vara ett särskilt skäl för att rekonstruktionen ska upphöra. (Se 2 kap. 14 och 15 §§ samt 4 kap. 7 § första stycket 5 lagen om företagsrekonstruktion.)

Avslutas medansvarsperioden genom beslut om företagsrekonstruktion?

21. I den juridiska litteraturen har kapitalbristreglerna i 25 kap. aktiebolagslagen uppmärksammats eftersom de, enligt kritikerna, inte uppfyller sitt syfte. En ståndpunkt som har framförts är att en företagsrekonstruktion borde ersätta kapitalbristreglerna och att inledandet av en rekonstruktion därmed skulle avsluta en medansvarsperiod. (Se Stefan Lindskog, Kapitalbrist i aktiebolag, 2 uppl. 2015, s. 31 och 165, jfr även t.ex. Svante Johanssons och Marie Karlsson-Tuulas uppsatser i Festskrift till Stefan Lindskog, 2018, s. 337 ff. respektive s. 367 ff.)

22. Det har också påtalats att regelverket i lagen om företagsrekonstruktion inte är tillräckligt kraftfullt för sitt syfte. Lagen har nyligen varit föremål för en översyn som resulterade i förslag till vissa lagändringar avseende bl.a. förutsättningarna för och rättsverkningarna av en företagsrekonstruktion (jfr SOU 2016:72). Förslagen har inte genomförts.

23. Aktiebolagslagens kapitalbristregler utgör i sig ett etablerat och sammanhängande system i fråga om skyddet för aktiekapitalet och innebär förutsebarhet för olika intressenter. Att i rättstillämpningen frångå det handlingsmönster som lagen anger och ersätta det med andra åtgärder måste kräva att dessa till syfte och funktion rättsligt är att jämställa med de lagreglerade åtgärderna, så att de intressen som motiverar reglerna blir tillgodosedda. Därvid kan praktiska hänsyn och lämplighetsbedömningar få endast ett begränsat utrymme. (Jfr p. 15 och 16.)

24. Som har framgått i det föregående skiljer sig en företagsrekonstruktion från likvidation och konkurs i fråga om både syfte och funktion och även rättsverkningar (jfr p. 17–20). Särskilt det förhållandet att gäldenärens rådighet över sin egendom formellt inte är inskränkt under en rekonstruktion och att gäldenären således kan rättshandla under vanliga civilrättsliga regler är en

både principiellt och praktiskt viktig skillnad från vad som gäller vid likvidation och konkurs.

25. Härtill kommer vikten av att det i fall av kritisk kapitalbrist sker en sådan kontroll av aktiekapitaltäckningen som är syftet med en revisorsgranskad kontrollbalansräkning. En faktisk återhämtning av bolagets egna kapital, som äger rum sedan en kontrollbalansräkning senast skulle ha upprättats, befriar inte i sig styrelseledamöterna från medansvar. (Se NJA 2005 s. 792 och ”Trollhotellen” NJA 2012 s. 858 p. 9, jfr även prop. 2000/01:150 s. 35.) Någon motsvarande kontroll av aktiekapitaltäckningen utgör varken en förutsättning för eller en följd av ett beslut om företagsrekonstruktion.

26. Det sagda medför att en företagsrekonstruktion enligt nuvarande regelverk inte kan anses tillgodose de intressen som motiverar aktiebolagslagens kapitalbristregler. Ett beslut om att bevilja företagsrekonstruktion kan därför inte utgöra en slutpunkt för styrelseledamöternas medansvarsperiod.

Slutsats

27. Frågan i prövningstillståndet ska besvaras på så sätt att JRs medansvarsperiod inte avslutades genom beslutet att bevilja BeOutdoors företagsrekonstruktion.

28. Vid denna bedömning saknas skäl att meddela prövningstillstånd i målet i övrigt.

29. Scandinavian har vunnit helt i den del prövningstillstånd meddelats. JR ska ersätta Scandinavian för rättegångskostnad i Högsta domstolen. Det yrkade beloppet är skäligt.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Gudmund Toijer, Ann-Christine Lindeblad (referent), Ingemar Persson, Dag Mattsson och Lars Edlund
Föredragande justitiesekreterare: Anna Berglund